

TECHNICAL FIELDS POPULARIZED IN HISTORICAL AND CONTEMPORARY JOURNALS

TECHNICKÉ OBORY POPULARIZOVANÉ V HISTORICKÝCH I V SOUČASNÝCH ČASOPISECH

Marcela Lukšíková

Abstract

Based on a detailed examination of the content of historical and contemporary journals, it was possible to make a mutual comparison of their work. After reviewing and reading historical magazines, their search was written. Selected interesting facts from technical journals were used as topics in teaching and included in terms of the approach and development opportunities of pupils according to the Framework Educational Program for Basic Education. The mention of the support of activities confirmed our fact that technical education, its promotion and popularization are still taking place in the Czech Republic.

Key words: *Popularization, journals, technical fields, analysis*

Abstrakt

Na základě podrobného zkoumání náplně historických a současných časopisů bylo možné provést vzájemné porovnání jejich tvorby. Po prohlédnutí a přečtení historických časopisů byla sepsána jejich rešerše. Vybrané zajímavosti z technických časopisů byly použity jako náměty do výuky a zařazeny z hlediska přístupu a možnosti rozvoje žáků dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V současné době dochází v České republice k rozvoji technického vzdělávání, k jeho propagaci a popularizaci pomocí řady nástrojů.

Klíčová slova: *Popularizace, časopisy, technické obory, analýza*

ÚVOD

Technické obory v České republice mají několik odvětví, jako je např. doprava, ekonomie, energetika, gastronomie, informační technologie, obchod, sociální politika, státní správa, stavebnictví, školství, věda zdravotnictví, zemědělství a jiné.

Technické obory lze v rámci formálního i neformálního vzdělávání popularizovat prostřednictvím pracovní nebo technické výchovy, různými projekty, zábavnými soutěžemi v médiích i s pomocí tištěného či online periodika.

Pro téměř všechny zmiňované oblasti vydávají naše vydavatelství časopisy. Časopisy přibližují populární formou nejnovější poznatky ze světa vědy a techniky.

Z mnoha titulů časopisů, jež se zabývaly technikou v různých ohledech, jsme si vybrali tato již historická periodika: ABC, Amatérské RADIO, Mladý TECHNIK, VĚDA A TECHNIKA MLÁDEŽI, Udělej-urob si sám.

1 HISTORIE TECHNICKÝCH ČASOPISŮ

První číslo časopisu ABC vyšlo v roce 1957 pod celým názvem ABC mladých techniků a přírodovědců. Během prvního dne prodeje bylo první číslo vyprodáno, zájem byl tak velký, že se stal časopis nedostatkovým. Legendárnímu časopisu ABC se věnoval také pořad České televize Retro. Nedílnou součástí časopisu jsou rozmanité vystřihovánky, takzvané české papírové modelářství. (Magazíny.cz, 2020.)

Amatérské RADIO je časopis s poměrně dlouholetou tradicí, a to od roku 1952. Byl velice uznávaný odbornou veřejností. Vycházel jako dvouměsíčník a byl určen pro široký okruh lidí zabývajících se elektronikou a radiotechnikou. Ocenili ho začátečníci, pokročilí i profesionálové. Časopis byl vydáván v ÚV Svazarmu ve vydavatelství NAŠE VOJSKO Praha. (AMARO spol. s r. o, 2020.)

První číslo časopisu vyšlo v únoru roku 1947. Tehdejší název časopisu Mladý technik odkazoval jak na zaměření na mládež, tak na Mladou frontu. Po únoru 1948 přešel dobově naivní vlastenecký optimismus do typicky budovatelské rétoriky, přesto si časopis díky čistě vědeckým a technickým tématům udržel svou hodnotu. Od 36. čísla VI. Ročníku (5. září 1952) dostal časopis nový titul Mladý technik – Věda a technika mládeži a změnil se z týdeníku (16 stran) na čtrnáctideník (32 stran). Po roce 1953 zůstal časopisu už jen název Věda a technika mládeži, který byl používán i v populární zkratce VTM. Po roce 1989 se časopis pokusil získat další čtenáře rozšířením cílové skupiny i na dospělé osoby – význam zkratky VTM byl změněn na Věda, technika a my. (STARÉ DĚTSKÉ ČASOPISY, 2020.)

Československý sborník Udělej-Urob si sám vycházel 4x ročně od roku 1970 až do roku 1992, byl vydáván v nakladatelství Alfa Bratislava a byl psaný převážně slovensky. Ze sborníku se postupně přešlo na název „časopis“. Celkem vyšlo 100 čísel, první 2 ročníky nebyly číslovány, poslední číslo tohoto časopisu je 92. Dochované starší časopisy se v současné době prodávají za nemalou částku v tuzemských antikvariátech. Od roku 1993 vychází časopis v České republice pod názvem Udělej si sám a ve Slovenské republice je pod názvem Urob si sám. Časopis oslovoval čtenáře všech věkových skupin, kteří potřebovali aktuální a kvalitní informace z oblastí hobby, bydlení, stavby, dílny a zahrady. Čtenáři zde našli inspiraci k renovacím a rekonstrukcím svých domů, bytů a chalup. (ANTI KVARIÁT PODĚBRADY, 2019.)

2 SOUČASNOST TECHNICKÝCH ČASOPISŮ

Ze současných technických časopisů byla vybrána tato periodika: ABC, Praktická elektronika, TECHNICKÝ TÝDENÍK, T+T TECHNIKA, VĚDA A TECHNIKA MLÁDEŽI, Udělej si sám.

Časopis ABC je legendární čtrnáctideník pro děti na druhém stupni základních škol. Ve svém segmentu jde o nejčtenější časopis, a to nejen díky dlouhé tradici, ale také vždy aktuálnímu a profesionálně zpracovanému obsahu. Má vysokou úroveň odbornosti textů, kvalitní fotografie i infografiku (informační grafika je předávání informací o produktu či službě pomocí grafických prvků a krátkých a úderných informací). Nejlepší je v rozsahu, kvalitě zpracování, vždy je v obraze a je důvěryhodný. „Ábíčko“, jak se časopisu familiárně říká, se zaměřuje především na vědu, techniku, historii, přírodu, nevyhýbá se ani společenským tématům a novinkám ze světa počítačových her a filmu. Děti se díky rozmanitému obsahu zábavnou formou zároveň také vzdělávají. V časopise nechybí ani rozmanité vystřihovánky, tzv. české

papírové modelářství a mnoho hádanek. Moderní časopis, který osloví především dnešní děti, ale i jejich rodiče. (Magazíny.cz, 2020.)

Praktická elektronika Amatérské Rádio je časopis uznávaný odbornou veřejností. Vychází 12x do roka, je určen pro široký okruh lidí, zabývajících se elektronikou a radiotechnikou. Ocení ho začátečníci, pokročilí i profesionálové-vývojáři v těchto oborech. Jeho náplní jsou informace o novinkách, popisy nových obvodů, konstrukční články s kompletními návrhy desek s plošnými spoji a mechanickými řešeními, dále seriály věnující se teoretickým problémům v elektronice. Časopis má specializované rubriky pro práci s PC a internetem, pro radioamatéry rubriku „rádio – historie“. Uvnitř časopisu je příloha s inzercí. Časopis je distribuován do celé České i Slovenské republiky. (AMARO spol. s r. o, 2020.)

Technický týdeník je časopis s více než šedesátiletou tradicí se zaměřením na průmyslovou praxi. Poprvé vyšel Technický týdeník pod názvem Technické noviny, a to v Praze 15. dubna 1953. V roce 1963 došlo k rozdělení časopisu Technické noviny. Slovenským čtenářům je od té doby k dispozici časopis se stejnojmenným názvem Technické noviny a českým čtenářům se dostává již výše zmíněný Technický týdeník. Nosnými tématy časopisu Technický týdeník jsou strojírenství včetně softwarové podpory, řídicí a automatizační systémy, výroba a zpracování plastů, energetika a distribuční sítě, teplárenství, informační technologie. Technický týdeník se věnuje rovněž vědě a výzkumu, sleduje vývojové trendy v průmyslu. Elektronická verze Technického týdeníku je součástí webového portálu TECHNICKÝ PORTÁL.CZ, který přináší aktuální denní technické zpravodajství. (SEND předplatné, 2020.)

Časopis T+T Technika a trh je měsíčníkem, který vychází již 25 let, a informuje čtenáře o aktuálním dění v oblasti techniky na domácím i zahraničním trhu. Časopis je určen hlavně pro pracovníky v oblastech technologie, konstrukce a investic se současnou úrovní a nabídkou průmyslových zařízení a technologií. Díky dlouholetému působení na českém trhu poskytuje časopis „T+T Technika a trh“ svým klientům vysoce kvalitní služby v oblasti tištěné i internetové prezentace a pomáhá tak firmám k získání nových zákazníků, posílení firemní značky a upevnění postavení českých produktů na domácím i světovém trhu. Polytechnický časopis pojednává o aktuálním dění v oblastech domácího i zahraničního trhu, pomáhá k posílení firemní značky a upevnění postavení na trhu. (Magazíny.cz, 2020.)

Časopis VĚDA A TECHNIKA MLÁDEŽI (VTM) přináší zájemcům o vědu a techniku nejnovější informace z širokého spektra vědeckých disciplín, aktuálních trendů vývoje techniky a moderní svěží formou přibližuje moderní technologie. Není určen odborníkům, ale široké čtenářské obci s hlubším zájmem o zmíněnou problematiku, která se nespokojí s povrchními, útržkovitými, silně zjednodušenými a často i nepřesnými informacemi v denním tisku, televizi apod. Časopis VTM vydávala Mladá fronta, a. s., a můžeme si jej už jenom stáhnout z webu: www.vtmscience.cz. Dne 21. prosince 2009 bylo vydávání časopisu VTM Science jako tištěného měsíčníku ukončeno. Posléze pouze nepravidelně vycházelo jako příloha časopisu ForMen. (PERIODIK, 2020.)

Měsíčník Udělej si sám je nejznámějším magazínem pro kutily. Ve své nové podobě existuje na českém trhu od roku 1999. Vydavatelem časopisu je společnost Mladá fronta, a.s. Z tohoto časopisu získávají čtenáři spoustu informací o aktuálních světových trendech v oblastech hobby, bydlení a životní styl. Magazín je určen všem kutilům, kteří hledají inspiraci a návody na řešení problémů, nebo si chtějí vylepšit interiér či exteriér svého bytu. Časopis je plný nevšedních nápadů, rad, obsahuje

podrobné pracovní postupy a nechybí ani testy a přehledy zajímavých produktů. Pravidelnými rubrikami jsou bydlení, servis, technika žurnál, magazín, zahrada, úspory energií, auto a mnoho dalšího. Moderní zpracování časopisu odráží nejen grafické trendy, ale klade důraz také na vysokou vizuální atraktivitu. Pravidelné rubriky v časopise: bydlení, servis, technika žurnál, magazín, zahrada, úspory energií, auto, dílna. (PERIODIK, 2020.)

3 METODOLOGIE KOMPARACE ČASOPISŮ

Pro srovnání a komparaci obsahu historických a současných časopisů jsme si vybrali tyto položky, které budeme navzájem u daného časopisu porovnávat: téma, kategorie, jazyk, formát, papír (tisk), počet stran, distribuce, cena a hodnocení.

Dále jsme se zaměřili na vybrané zajímavosti z hlediska přístupu, možnosti rozvoje a cílové skupiny. Zpracované položky jsme zapsali do tabulky pro každý historický a současný časopis zvlášť, tabulku jsme vždy vyhodnotili a zápis z komparace je součástí obsahu této kapitoly. U položky „papír (tisk)“ jsme se zaměřili na to, zda je časopis tištěn na hladkém bezdřevém papíře (bezdřevé papíry mají asi 80 % bělosti-písmo lépe čte a oči se tak rychle neunaví) a zda je časopis tištěn ve verzi lesklé nebo matné.

Na křídových papírech s matným nátěrem se dopadající světlo láme a povrch působí matně, přitom tisková barva se leskne a vytvoří tak na výsledném tisku kontrast. Na lesklém povrchu vynikne barevnost, jasnost a kontrast obrázků, které mají konečného uživatele nalákat.

Vybrali jsme náhodně časopis pro ukázkou zpracování tabulky. Z tabulky jsme dosažitelné informace vyhodnotili a došli jsme k názoru, že u položek „téma a kategorie“ se informace shodují nebo téměř shodují. V položce „jazyk“ u historického časopisu máme časopisy převážně psané slovensky, současné časopisy máme psány česky. U položky „papír“ se současný časopis tiskne na křídovém pololesklém papíře, historický časopis se tisknul na křídovém matném papíře. Formátově se časopis nepatrně změnil, současný časopis je větší, ale užší. U počtu stran došlo pouze k navýšení o dvě strany oproti historickému časopisu. Historický časopis byl vydáván 1 x za měsíc, současný je vydáván jako dvouměsíčník.

U položky „cena“ došlo k nepatrnému navýšení ceny, a to z důvodu, že časopis byl dříve vydáván jako měsíčník a nyní je vydáván jako dvouměsíčník. Velkým přínosem historického a současného časopisu byli a jsou kvalitní informace ze širokého spektra vědeckých oborů a aktuální trendy v oblasti bydlení, zahrady, stavby, dílny a z hobby. Velkým mínusem pro současný časopis je, že v časopise je zařazeno mnoho reklamních spotů, pro historický časopis je z hlediska typografického, jelikož časopis byl psán ve slovenském jazyce (v každém časopise na předposlední straně byl slovensko-český slovníček).

Časopis Urob udělej si sám /Udělej si sám	historický	současný
téma	rady a nápady pro kutily, chalupáře, chataře a zahrádkáře	pro kutily, kteří hledají inspiraci a návody na řešení problémů a vylepšení interiéru i exteriéru
kategorie	pro kutily	pro muže

jazyk	česky, slovensky	česky
papír (tisk)	křídový matný	křídový pololesklý
formát	217 mm x 285 mm	200 mm x 290 mm
počet stran	66	68
distribuce	měsíčník	dvouměsíčník (6 čísel za rok)
cena	14,- Kčs	49,90 Kč
hodnocení - pro - proti	<ul style="list-style-type: none"> - kvalitní informace z oblastí hobby, bydlení, stavby, dílny a zahrady - většina textu psaná slovensky 	<ul style="list-style-type: none"> - nejnovější informace z širokého spektra vědeckých disciplín, aktuálních trendů vývoje techniky a moderní svěží formou přibližuje moderní technologií - mnoho reklamních spotů

Tab. 1 Příklad tabulky s porovnáním parametrů

ZÁVĚR

Rešerše obsahů a analýza časopisů, který byla vypracována v rámci řešení kvalifikační práce (Lukšíková, 2020) definovala i určité trendy vývoje technicky zaměřených časopisů.

- Rozšířil se obsahový záběr časopisů. Omezila se specializace.
- Zjednodušil se obsah, resp. došlo k rozevření úrovně odbornosti obsahu mezi časopisy.
- Větší část prostoru je věnována reklamě a recenzím na produkty.
- Praktická zkušenost a experiment zabírají stále menší část obsahu.

Technicky zaměřené časopisy v dnešní podobě prakticky stojí na prahu konce své existence. Některé z nich se snaží přežít a adaptovat se pomocí „rozbreadlosti“ témat a pokrytím co nejširší cílové (platící) skupiny, některé jdou cestou úzké specializace, reklamy či přidružení k průmyslovému korporátu.

Technickou a experimentální náplň nám celkem úspěšně supluje internet, studnice námětů typu pinterest.com či řada Youtube kanálů. Nemůžeme říci, že by tato transformace snižovala kreativní nebo „kutilský“ potenciál obyvatelstva. Právě naopak. Kyberprostor prakticky nezná hranic, je připraven a tečou jím terabyty obsahu. Autorem může být prakticky každý, kdo má co nabídnout a jeho obsah má potenciál najít si sledovatele. Potřebujete postavit zdroj napětí, vyměnit olejový filtr, pochopit nabíjení moderních baterií nebo naučit se soustružit? Vše najdete na Youtube. Může se zdát, že takovýto obsah nelze reálně evaluovat, že kvalita může být sporná atd. Oproti časopisům existuje v on-lineu opravdu funkční zpětná vazba např. v podobě

komentářů odběratelů nebo reakcí konkurenčních Youtuberů. Takže i v rámci této formy existuje určitá evaluace.

Podle průzkumu Media projekt 2020 má např. časopis ABC čtenost 150 tis. a průměrný prodaný náklad činí asi 18 tis. kusů. Hobby časopis Receptář už má čtenost 326 tis. a náklad 71 tis. kusů. Pro srovnání Blesk Hobby je zhruba na polovině. (Unie vydavatelů, 2021). Ve všech třech případech mluvíme spíše o časopisech s relativně široce zaměřeným obsahem. Pro srovnání kutilsky zaměřený český Youtube kanál youtubera Killeroze obsahuje videa se stovkami tisíc shlédnutí (např. 22 minutové video o svářečce na trubičkový drát, 584 tis. shlédnutí za dva roky), jeho kanál má asi 37 tis. odběratelů. Anglicky mluvící zahraniční youtuber The Handyman se 400 tis. odběrateli má na svém kanále některá videa do dvou milionů shlédnutí (data Youtube, k 11/2021). Výhodou online publikace je pochopitelně fakt, že takto publikovaná data jsou schopna generovat autorům zisk po celou dobu jeho uveřejnění.

Literatura

1. VĚDA A TECHNIKA MLÁDEŽI. (1965). č. 25/1965.
2. Lukšíková, M. (2020). Pohled do historie časopisů zabývajících se popularizací a neformálním přístupem k technickým oborům. Bakalářská práce, FPE ZČU.
3. Technický týdeník. (2020). <https://send.cz/casopis/1328/technicky-tydenik>
4. Magaziny.cz (2020). *T+T Technika a trh*. <https://t-t-technika-a-trh.magaziny.cz/#celypopis>
5. Magaziny.cz (2020). *ABC*. <https://abc.magaziny.cz/>
6. Unie vydavatelů, ASMEA. (2021). Media Projekt 2020. https://www.median.eu/cs/?page_id=37
7. AMARO spol. s r. o. (2020). *PRAKTICKÁ ELEKTRONIKA - Amatérské rádio*. <http://www.aradio.cz/>
8. PERIODIK (2020). *Věda a technika mládeži* <https://www.periodik.cz/predplatne/casopis.php?akce=titul&titul=101>
9. PERIODIK (2020). *Udělej si sám* <https://www.periodik.cz/predplatne/casopis.php?akce=titul&titul=2341>
10. STARÉ DĚTSKÉ ČASOPISY (2020). *Věda a technika mládeži*. <http://www.detske-casopisy.cz/zkompletovano>
11. ANTIKVARIÁT *PODĚBRADY* (2019). *Udělej/urob si sám* <https://www.antikvariatpodebrady.cz/>

Kontakt

*Bc. Marcela Lukšíková
Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická
Klatovská tř. 51, 306 14 Plzeň
Tel: +420 377 636 501
E-mail: mluksiko@kmt.zcu.cz*